Rapport om ynglefugle ved Sømosen 2026

Rapport fra Tidal Consult

Dato: 31. august 2026

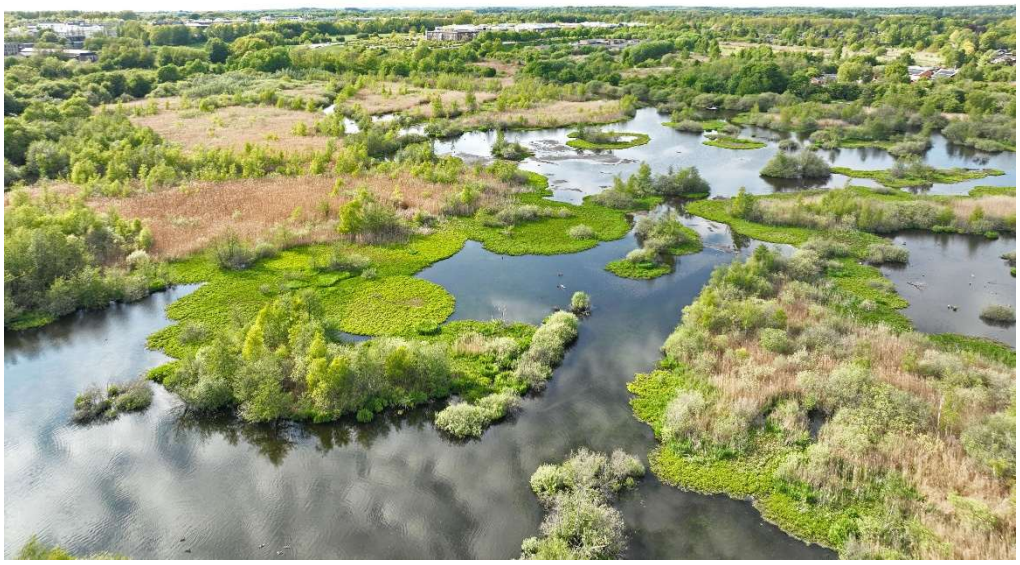

Udarbejdet af Lars Maltha Rasmussen

Rekvirent: Linnea Stern, Ballerup Kommune

Tidal Consult
NATURRÅDGIVNING
Lars Maltha Rasmussen

CVR. Nr. 37390054
Larsmaltha2156@gmail.com
www.larsmaltha.dk

Datablad

Forsidefoto: Et kig fra dronen ned på Sømosen d. 8. juni 2026. Da mosen er utilgængelig og oversigten meget begrænset, leverer dronefotos uvurderlig information om og dokumentation af områdets fugleliv.

Forfatter: Denne rapport er udarbejdet af Lars Maltha Rasmussen.

Fotos og dronefotos: Lars Maltha Rasmussen. Fotos kan anvendes i anden sammenhæng efter aftale.

Denne rapport bedes citeret:

Maltha Rasmussen, L. 2026. *Rapport om ynglefugle ved Sømosen 2026*. Rapport til Ballerup og Herlev Kommuner.

Emneord: Drone, monitering, strategisk naturrådgivning, vådområdeforvaltning, ynglefugle, vandfugle, biodiversitet, prædation, amerikansk mink, fugleovervågning, Ballerup Kommune, Herlev Kommune, Tidal Consult.

Indhold

Datablad 2
Indledning 4
Resultater – ynglefugle 2026 5
Sammenfatning og konklusion 5
Metoder 6
Generelt om ynglefuglene i Sømosen 17
Prædation 18
Forslag til forvaltningsstiltag 21
Litteratur 21

Figur 1. Gråstrubet lappedykker er en karakteristisk ynglefugl for en lokalitet som Sømosen. Sømosen d. 22. april 2026.

Indledning

Ballerup Kommune, ved Linnea Stern, har i samarbejde med Herlev Kommune, rekvireret en kortlægning af ynglende vandfugle i Sømosen, der er beliggende på grænsen mellem Ballerup og Herlev Kommune (Figur 2). Data skal bruges til revision af den eksisterende plejeplan, der udløber i 2027 (Ballerup & Herlev Kommuner 2018). Sømosen er 23,4 ha, der er en gangsti på ca. 2,3 km hele vejen rundt om mosen. Kortlægningen har været fokuseret på ynglende vandfugle i vådområdet (Figur 2).

I denne rapport er der fokuseret på vandfuglene og de enkelte øers potentiale som biotoper for ynglende vandfugle.

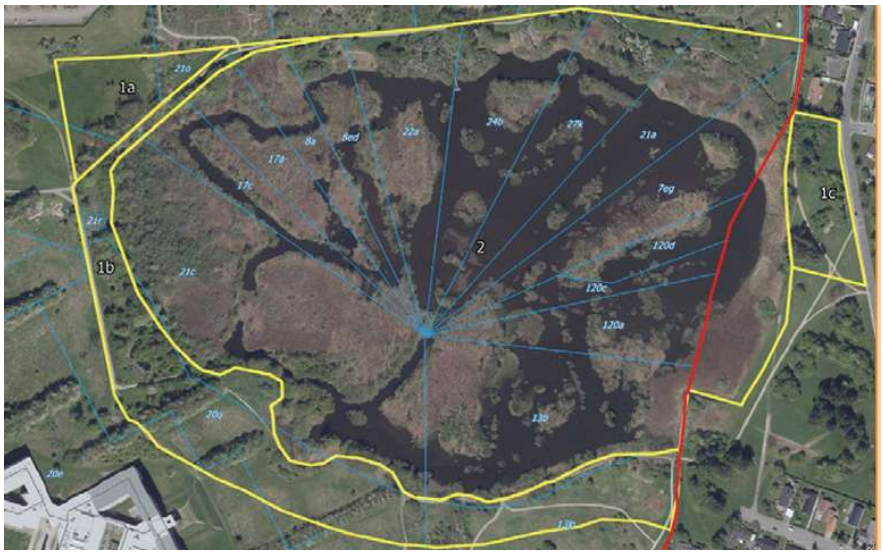

Figur 2. Oversigt over Sømosen. Kortlægningen af ynglefuglene ved Sømosen er foretaget inden for den inderste gule afgrænsning.

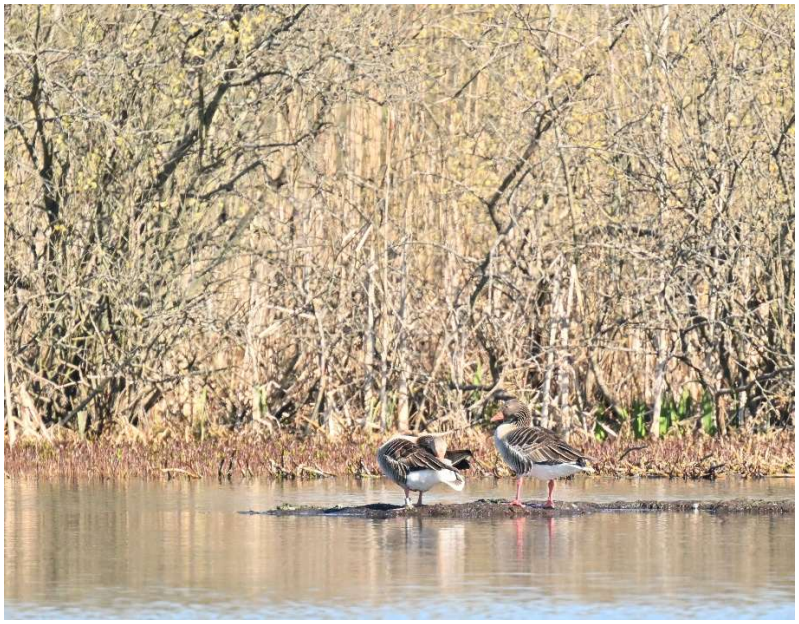

Figur 3. Et par Grågæs d. 22. april 2026. På denne årstid burde hunnen være i gang med at udruge den kommende generation.

Resultater – ynglefugle 2026

Sømosen rummer stadig et rigt fugleliv, men undersøgelsen peger på en generelt meget lav ynglesucces for stort set alle ynglende vandfugle, for lav til at opretholde bestandene, som er afhængige af tilvandring udefra.

Tabel 1. Tabel der sammenfatter gennemgangen for de ynglende vandfugle.

Art	Status 2026 / bemærkninger
Lille lappedykker	Formentlig ikke ynglet; formodet utilstrækkeligt fødegrundlag (vandinsekter, snegle, muslinger).
Toppet lappedykker	1 par, ingen unger; unger sidst set 2021. Tegn på prædation.
Gråstrubet lappedykker	Op til 8 fugle (4 par), ingen unger i 2026. Normalt 2–4 par med unger.
Rørdrum	Én paukende fugl 18.4.; langt fra årlig.
Knopsvane	Rugende par i april, ingen ungeførende fugle; ungeførende sidst 2020.
Grågås	4 rugende, 5 ungeførende par (fleste kuld kun 1–2 unger). Tilbagegang fra >20 kuld (2000: 140 unger) til <10 kuld siden 2021.
Knarand / Skeand	Knarand 1–2 par, ingen unger (biotopen opfylder ikke kravene). Skeand sidst 8.4. – træk; ynglet sidst 2009–10.
Taffeland / Troldand	Formentlig årligt ynglende (2–5 par hhv. flere par), men meget lav ynglesucces.
Gråand	Op til 25 hanner, kun 1 ungeførende hun – ringe ynglesucces.
Hættemåge	Kun 5 par i 2026 (mod ca. 300 par i 2016). Ingen rugende i maj; spredte par formentlig om-lægning efter tabt første kuld.
Vandrikse / Rørhøne / Blishøne	Vandrikse 2–5 par; Rørhøne fåtallig; Blishøne 15–25 par, men kun enkelte med succes i 2026.
Vibe	1–2 par ved mudderflader; ingen sikker ynglesucces.

Sammenfatning og konklusion

Øernes potentiale som sikker yngleplads for vandfugle udnyttes langtfra af de vandfuglene. Det illustreres ved, at der tidligere har været flere ynglepar af de fleste arter af vandfugle, og at de har haft større ynglesucces. Amerikansk mink vurderes som den væsentligste trussel. Og som en trussel mod biodiversiteten i Sømosen. Minken er semiakvatisk, en fremragende svømmer og aggressiv; den bryder de naturlige vandbarrierer, som ellers beskytter ynglende vandfugle, når frem til alle dele af mosen og tager æg, unger og voksne fugle. Selv ganske få mink kan have en ødelæggende effekt på ynglesuccesen. Mink udnytter havne, kanaler og vandløb som grønne korridorer og kan hurtigt genindvandre til et område. Derfor skal en lokal indsats i Sømosen koordineres med andre områder og være effektiv og vedholdende. Mink er en invasiv art i Danmark (Miljøstyrelsen 2020) og må derfor fanges og skydes året rundt.

Brune rotter kan have tilsvarende effekt på ynglefuglene som mink og de tiltrækkes af fodring af fugle. Med et anslået besøgstal på 50.000–80.000 årligt vil selv 2 % af de besøgende, der fodrer, udgøre over 1.000 fodringer. Ifølge fredningsbekendtgørelsen kan fodring af andefugle forbydes (Ballerup & Herlev Kommuner 2018). Det anbefales som et tiltag med stor effekt for at reducere risikoen for at der er rotter og begrænse næringstilførslen til det sårbare område.

Ræv vurderes ikke som den væsentligste trussel på grund af tæt bevoksning og dybe kanaler, og flyvende prædatorer som husskade, krage, allike, musvåge kan normalt ikke forklare tab af de store arter. Det bør dog undersøges, om der forekommer ræv i dele af mosen ved hjælp af vildtkameraer, som også vil kunne registrere brun rotte

og amerikansk mink. Hvis der forekommer ræv, kan man overveje en indsats for bekæmpelse.

Figur 4. En ung amerikansk mink fortærer en strandkrabbe som den selv har fisket op fra havbunden. Mink er overvejende nataktive, og forekommer langt mere udbredt end de fleste er klar over. Svanemøllestranden juli 2026.

Metoder

Området er besøgt 7 gange (Tabel 2), og bortset fra d. 8. marts og d. 20. april er der taget dronefotos i varierende omfang på alle besøg.

Tabel 2. Datoer for besøg ved Sømosen

måned	dag		
marts	08	03	
april	01	20	22
maj	19		
juni	16		

Der er foretaget en kortlægning af ynglefuglene ved hjælp af drone, idet særligt Knopsvane, Grågås og Hættemåge egner sig til denne type kortlægning. Kortlægningen er foretaget dels med en drone af type DJI Mavic 2 Pro Advanced dels med en drone af type DJI Matrice 4E. Lars Maltha Rasmussen er indehaver af

Dronekompetencecertifikat fra Trafikstyrelsen, EASA Fjernpilotcertifikat for teoretisk viden registreringsnummer DNK000000039663n.

Figur 5. DJI Matrice 4E, er en professionel drone, som blev anvendt til en del af registreringerne.

Dronerne kan programmeres til at foretage et automatisk survey i en fast højde, hvor fotos tages med intervaller. Sidstnævnte drone har også zoomkameraer, der gør det muligt at tage detaljerede fotos af udvalgte motiver. Fotos kan om nødvendigt stitches til et sammenhængende billede, hvorpå der kan foretages optælling. Desuden er der tages skråfotos, og ved flere lejligheder også videos. På en video, kan fugle i bevægelse nemmer registreres. Udover egne observationer er der indhentet data fra DOFbasen (DOFbasen 2026). Data fra DOF drejer sig om supplerende observationer af Rørdrum i 2026 og observationer af ynglefugle i perioden 2009-2025. Der er ikke søgt efter data i Arter.dk, da de mest pålidelige fugledata her alligevel kommer fra DOFbasen.

Artsvis gennemgang af ynglefugle

I det følgende redegøres for hver art områdets funktion, og der gives en vurdering af, hvilken forvaltning og pleje der bedst understøtter ynglefuglenes levevilkår. Desuden vurderes de enkelte arters udvikling i antallet af ynglefugle i perioden 2009-2026 ud fra observationer i DOFbasen. Se oversigten i Tabel 3 herunder.

Tabel 3. Tabel over vandfuglearter, der ynglede eller var potentielle ynglefugle i Sømosen i 2026. "Par" angiver hvor mange ynglepar der skønnes at have været, og "Antal" er det antal individer der er blev set.

kode	Art	Par	Antal
70	Lille Lappedykker	0	1
90	Toppet lappedykker	1	2
100	Gråstrubet lappedykker	4	8
950	Rørdrum	0	1
1520	Knopsvane	1	2
1610	Grågås	5	120
1820	Knarand	2	4
1860	Gråand	25	38
1840	Krikand	0	6
1940	Skeand	0	10
1980	Taffeland	4	6
2030	Troldand	7	10
5820	Hættemåge	5	33
4070	Vandrikse	5	5
4240	Rørhøne	4	8
4290	Blishøne	13	18
4930	Vibe	0	6

Lille Lappedykker

Arten vurderes ikke at have ynglet i 2026. Den optræder skjult, men deres stemmer høres typisk gennem yngletiden, hvis den yngler. Den har muligvis ynglet med et enkelte par, men ikke årligt. Man skulle synes at området kunne passe arten, men fødegrundlaget i form af vandinsekter og snegle og muslinger er muligvis ikke tilstrækkeligt. Arten er følsom overfor prædation fra mink.

Toppet Lappedykker

Der er registreret et enkelt par igennem april til midten af maj, som formentlig har forsøgt at yngle. Der er dog ikke registreret unger. Dette kunne tyde på prædation af æg eller unger. Der har typisk været et enkelt ynglepar årligt. Senest har der været set unger i 2021.

Gråstrubet lappedykker

Der blev set op til 8 fugle hvilket udgør 4 par. Sømosen udgør et typisk habitat for arten, og fødegrundlanget i form af småfisk og insekter er tilsyneladende også til stede. Der er i 2026 ikke registreret unger. Arten er følsom overfor prædation fra

mink. Dette kunne tyde på prædation af æg eller unger. Der har årligt siden 2012 være 2-4 ynglepar af arten. De fleste år er der registreret enkelte unger.

Rørdrum

Der blev hørt en paukende Rørdrum en enkelt gang i 2026 d. 18.4. Arten er lagt fra årlig og vurderes ikke at have ynglet i området.

Knopsvane

På dronefotos kunne der ses en rugende Knopsvane i april (Figur 6). Der er dog ikke observationer af ungeførende fugle i maj eller juni, hvilket tyder på, at parret ikke har haft ynglesucces. Dette kunne tyde på prædation af æg eller unger. Der har årligt været 1-2 ynglepar, men der er ikke observationer af ungeførende fugle siden 2020.

Figur 6. En Knopsvane ruger i den nordlige del af mosen. Sømosen d. 1. april 2026.

Grågås

Antallet af rugende Grågås er blevet optalt på droneoptagelser d. 22.4.2025, da det viste sig, at der ikke kunne ses rugende Grågæs på optagelserne d. 23.3.2025. og 1.4.

Den 23.3. blev der fra søbredden observeret en rugende Grågås i den sydlige del af mosen. Der blev registreret 4 rugende Grågæs (Figur 7). Og den 24.4. blev der set 5 ungeførende par. På nær et par med 4 unger, var de andre kuld på kun 1-2 unger. Dette kunne tyde på prædation af æg eller unger.

Den 23.3. blev der i alt registrere 120 Grågæs, alle stående i par spredt rundt i mosen, flest i den østlige del og centralt. Det betyder at der potentielt kunne være 60 ynglepar i mosen. Men med observationer gennem foråret og eftersøgning af rugende Grågæs med drone, kunne det konstateres, at langt hovedparten tilsyneladende ikke har forsøgt at yngle. Der har tidligere været talt over 20 kuld, mens der siden 2021 har været under 10 kuld (DOFbasen 2026). I 2000 blev der

optalt 140 unger fordelt på 24 kuld, hvilket meget godt illustrerer potentialet for Sømosen som ynglelokalitet for Grågås.

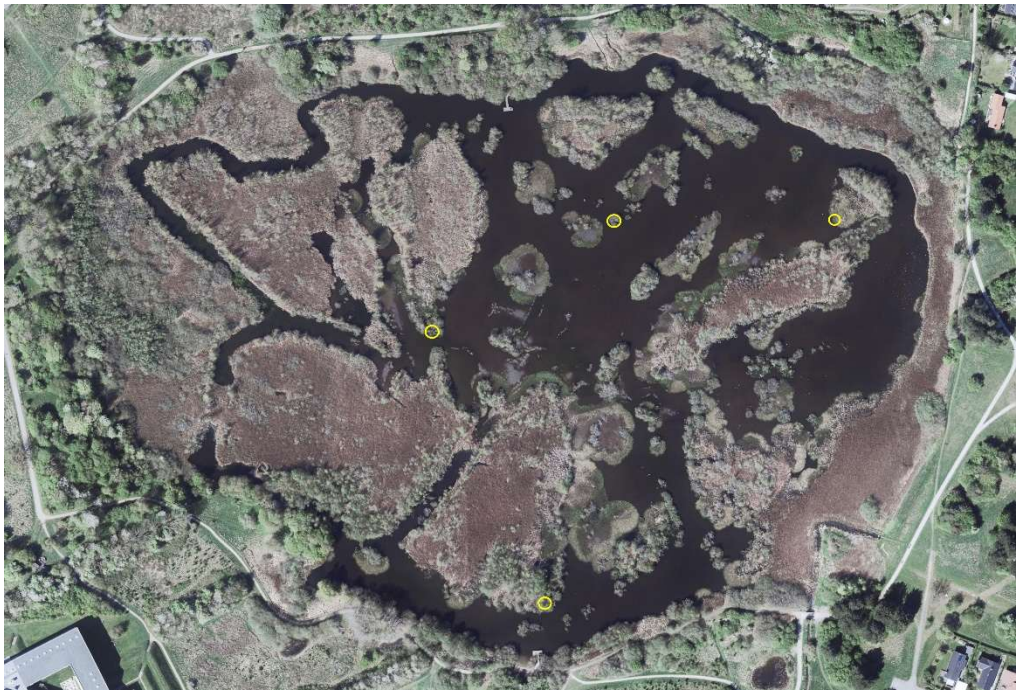

Figur 7. Placeringen af 4 rugende Grågås 2026.

Området er et fint fourageringsområde for gæssene, hvor de kan græsse på plæner omkring søen, og finde relativt beskyttede redesteder og opholde sig uforstyrret centralt i mosen.

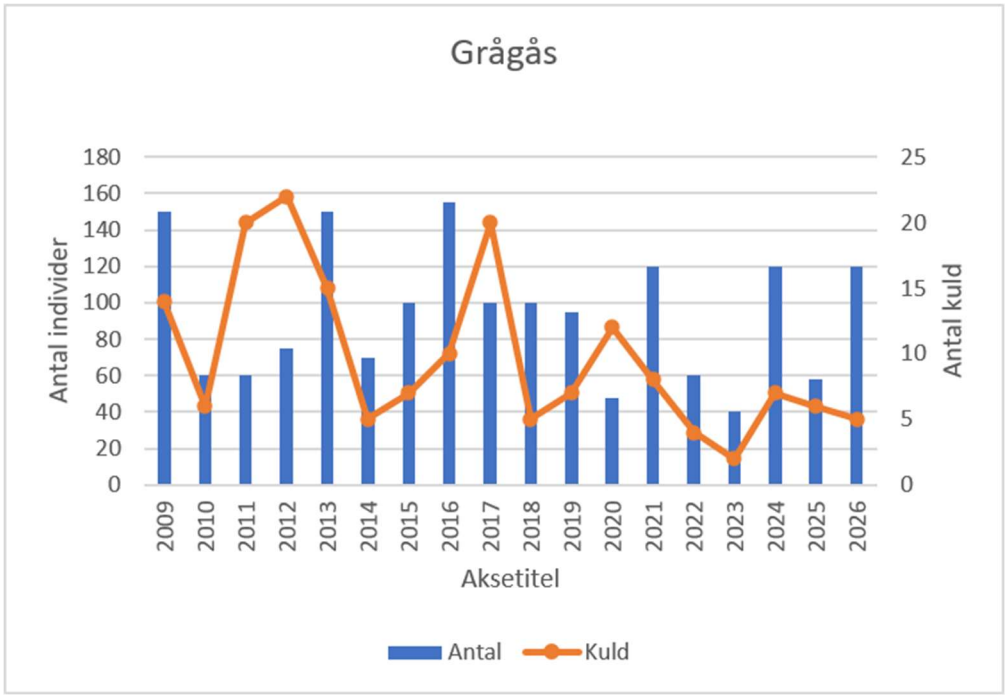

Figur 8. Antallet af kuld af Grågås og det maksimale antal Grågås i 1. halvår i Sømosen, ud fra data i DOFbasen.

Figur 9. Et af de ganske få par Grågæs der havde ynglesucces med fire nyklækkede gæslinger. Sømosen d. 22. april 2026.

Gråand

Der blev set op til 25 hanner af Gråand. Der blev dog kun set en enkelt ungeførende hun. Antallet af Gråænder har tilsyneladende ligget på dette niveau siden 2009, men der har nogle år været registreret flere ungekuld. Det er normalt at under halvdelen af de ynglende Gråænder lykkes med at få ungerne klækket, men en enkelt ungekuld er dog udtryk for en ringe ynglesucces.

En stor del af mosens Gråænder samles flere gange dagligt ved platformen i den sydlige ende, hvor der ofte kommer folk og fodrer fuglene (Figur 19).

Gråand er ekstremt fleksibel med redens placering. Den placerer gerne sin rede langt væk fra vandet, i tætte buske eller i højt græs og den er samtidig meget tilpasningsdygtig til mange forskellige biotoper. Den har også et alsidigt fødevalg, og uden fodring, ville der formentlig være knapt så mange par ynglende Gråand.

Figur 10. En Knarand (bagerst) udviser aggressiv adfærd over for en Gråand. Sømosen 23.3.2026.

Knarand

Knarand registreres årligt med 1-2 par i Sømosen, men der er ikke observationer af ungeførende fugle. Knarand kræver lavvandede, meget næringsrige søer og moser. Den er dybt afhængig af ekstremt tæt undervandsvegetation, da dens føde næsten udelukkende består af vandplanter og trådalger, og disse krav opfylder Sømosen ikke (Figur 17).

Skeand

Der blev set op til 10 Skeænder, men den sidste observation i foråret var d. 8.4. Derfor antages det at det har drejet sig om fugle på træk. Skeand har ynglet med held i 2009 og 2010, men arten er ikke set med unger siden.

Umiddelbart kan Sømosen med det lave vand og mange skjulemuligheder godt se ud som et attraktivt ynglehabitat for Skeand, men det lave vand skal være proppet med

zooplankton, dafnier, insektlarver, muslinger og snegle, og dette er nok næppe tilfældet.

Taffeland

Taffeland yngler formentlig årligt med 2-5 par i Sømosen, men det er langt fra hvert år der iagttages unger. Det er formentlig fordi ynglesuccessen generelt er lav, og dels at de kan være vanskelige at se ungeførende fugle.

Ynglelokaliteten skal have en tæt bestand af insektlarver, som er ællingernes absolutte hovedføde. Dertil skal der være gode mængder af småmuslinger, snegler samt vandplanter på bunden til de voksne fugle. Taffeland er særlig følsom overfor prædation fra mink og tab af ynglekolonier af Hættemåge, som giver arten god beskyttelse i yngleperioden (Nielsen et al. 2024).

Troldand

Der holder konstant flere par Troldænder til i Sømosen og ligesom for Taffeland så er der enkelte ynglefund. Den yngler formentligt årligt, men ynglesucces er generelt meget lav. Ligesom Taffeland foretrækker Troldand at yngle i småkolonier, gerne ved kolonier af Hættemåger. Troldand er enkelte gange observeret med unger, senest i 2018.

Hættemåge

Der blev registreret 5 par Hættemåger ved den sidste tælling i juni. På De samme steder var der ingen rugende Hættemåger i maj, hvor man kunne forvente at de ville påbegynde rugningen. Flest par var der i 2014 og 2016 (Figur 11).

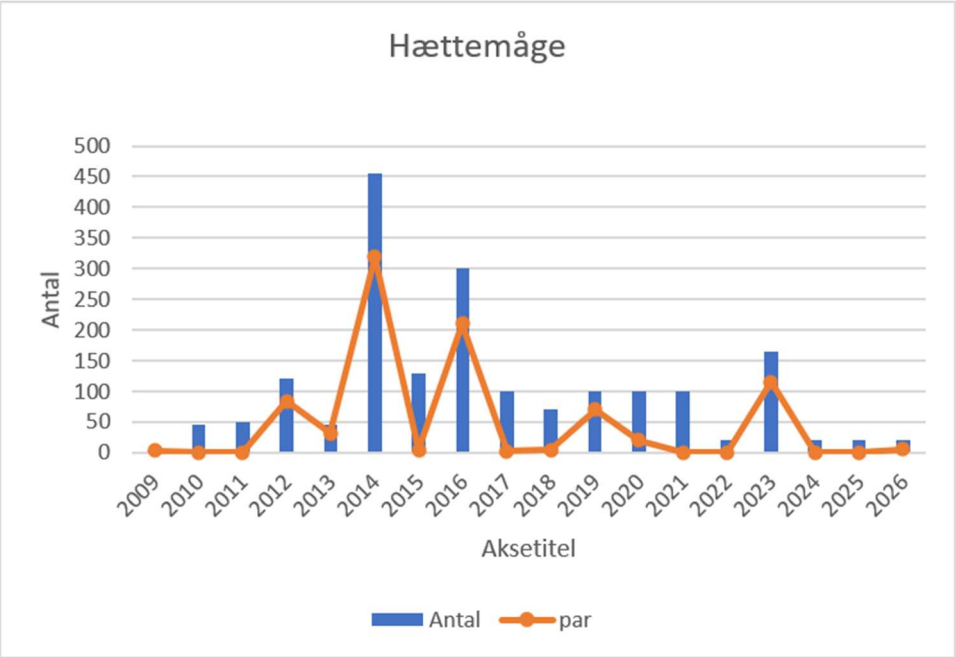

Figur 11. Antallet af ynglepar af Hættemåge og det maksimale antal Hættemåger i 1. halvår i perioden 2009-2026 (DOFbasen 2016).

Gennem perioden fra april til juni 2026 var der ca. 20 Hættemåger, hvilket betyder, at der godt kan have været flere par, der har gjort yngleforsøg. Normalt vil Hættemåger være i kolonien fra slutningen af marts, og æglægningen påbegyndes de første dage af maj. Der var dog ingen rugende Hættemåger at se i maj. De 5 par, som ynglede spredt, er sandsynligvis fugle, der har mistet første kuld og derefter lagt om. Kun den ene så ud til at ruge, mens de andre stod ved tomme reder i juni, hvilket formentlig betyder, at de også har mistet deres kuld i andet forsøg.

Figur 12. Der var kun enkelte par Hættemåger der forsøgte at yngle. Her har de rede på nogle skrøbelige strukturer bestående af grene og buske midt i mosen. Denne placering er typisk en reaktion på prædation. Placeringen af rederne fremgår af Figur 13. Sømosen d. 12. juni 2026.

I 2016, hvor der ynglede ca. 300 par, var de fordelt med en hovedkoloni og 5-6 mindre satellitter (Figur 14). Det er vanskeligt ud fra tallene i DOFbasen at vurdere ynglesuccessen, men det generelle indtryk er, at der kun enkelte af de mange rugende Hættemåger har fået unger på vingerne, selv i år hvor der ynglende mere end 100 par.

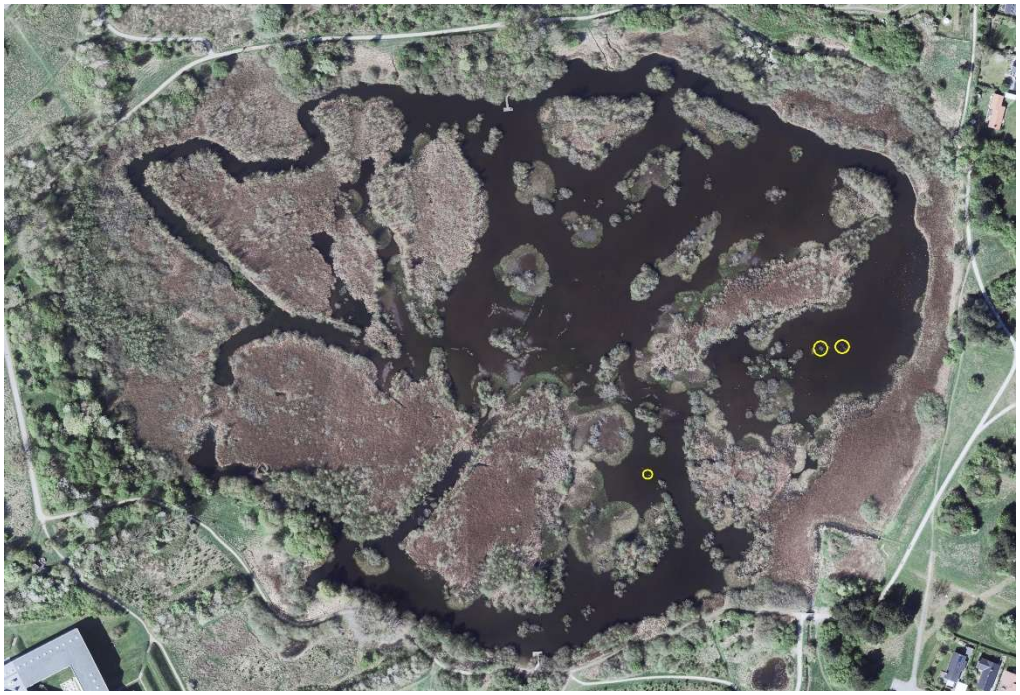

Figur 13. Fordelingen af de 5 par Hættemåger i 2026.

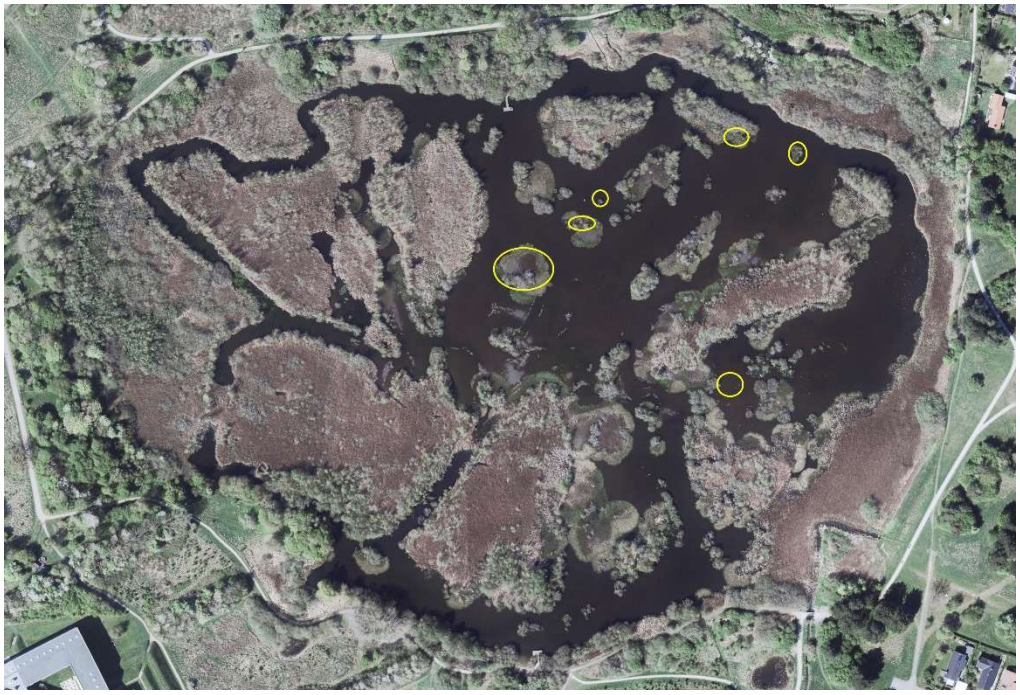

Figur 14. Fordelingen af ca. 300 par Hættemåger i 2016, hvor hovedkolonien var på øen med den store cirkel. Data fra ortofoto fra 2016 (Miljøportalen 2026).

Vandrikse

Vandrikse forekommer det meste af tiden ret skjult, men deres stemmer afslører dom som regelmæssige ynglefugle årligt mellem 2-5 par. Vandrikse er ikke afhængig

af vandfladen på samme måde som ænderne og biotopen skal være rig på vandinsekter, snegle, haletudser, igler.

Rørhøne

Rørhøne yngler årligt formentlig med flere par, men den er klart mere fåtallig end Blishøne. Der ses også normalt enkelte ungeførende par. Selvom Rørhøne bevæger sig mere rundt på vandet end Vandrikse, lever den dog forholdsvis skjult, og antallet af par kan være svært at bedømme. Sømosen forekommer umiddelbar som en ret ideel biotop for Rørhønen.

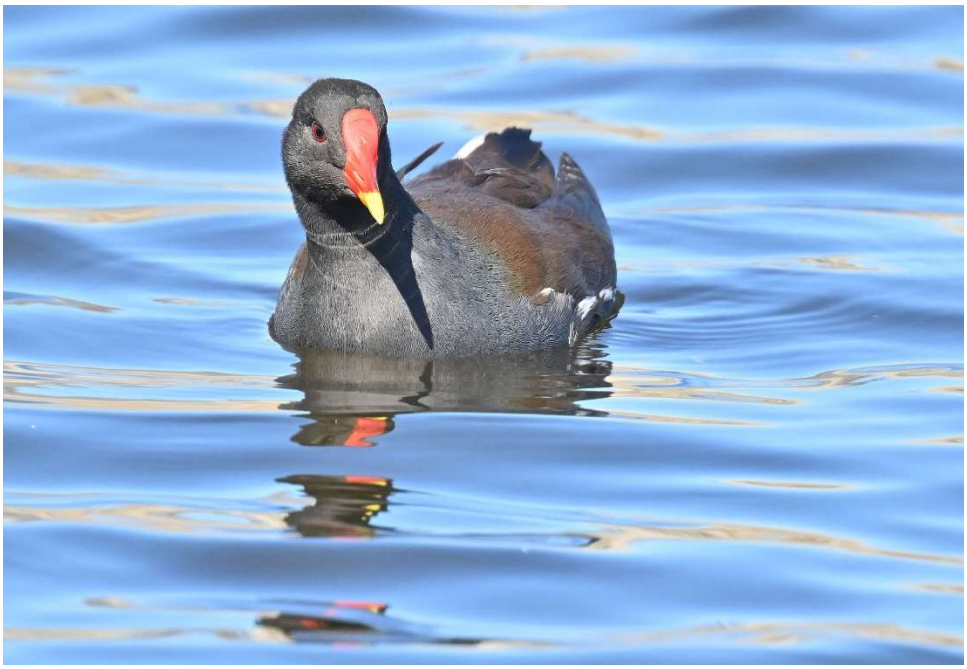

Figur 15. En Rørhøne. Sømosen d. 22. april 2026.

Blishøne

Blishøne yngler årligt med 15-25 par i Sømosen. Der ses hvert år flere kuld, men generelt er ynglesuccessen vanskelig at bedømme da mosen ikke kan overskues fra omgivelserne. Umiddelbart ser det dog ud til at kun enkelte af de mange par Blishøns havde ynglesucces i 2026. Blishøne er følsom overfor prædation fra mink, men har også et stort potential til omlæg, hvis den mister et kuld.

Blishønen er overvejende vegetar og ynglebiotopen skal være rig på vandplanter hvilket ikke er tilfældet med Sømosen. Blishøns kan dog kompensere herfor ved at fouragere på græsplæner.

Vibe

Der har holdt 1-2 par Viber til i den centrale del af mosen, hvor der gradvis blev større mudderflader gennem foråret efterhånden som vandstanden faldt. Viber kan muligvis have ynglet i kanten af mudderfladerne. Det blev ikke observeret om de havde ynglesucces.

Der har tidligere været 1-2 par Viber som enkelte år har fået klækket unger.

Generelt om ynglefuglene i Sømosen

I plejeplanen for Sømosen (Ballerup og Herlev Kommuner 2018) beskrives Sømosen som et område med et rigt fugleliv. Dette er stadig tilfældet, men denne undersøgelse peger på, at områdets ynglende vandfugle har store problemer med generelt at opnå en ynglesucces, som er nødvendig for at kunne opretholde antallet af ynglefugle. Antallet af ynglende Hættemåger har svinget meget, og inden for det sidste tiår har der, bortset fra i 2023, været under 50 par og generelt har der været få eller ingen udfløjne unger (DOFbasen 2026). Det gælder også for situationen i 2026. Hættemåge er en nøgleart, hvilket betyder at andre arter som Troldand, Taffeland og Knarand ofte yngler med større succes nær Hættemågerne, ligesom ynglende Fjordterne ville kunne have en fordel af at der ynglede Hættemåger.

Figur 16. Hættemåger yngler gerne i kolonier med flere hundrede par hvor de kan være i sikkerhed for rovpattedyr. Andre arter som Troldand, Taffeland og lappedykkere yngler gerne i tilknytning til kolonien og nyder godt af deres luftforsvar. Hedeland ved Roskilde d. 9. april 2017.

Det billede der tegner sig, tyder imidlertid på, at de Hættemåger, der gør yngleforsøg, bliver præderet. Noget tilsvarende gør sig gældende for de store arter som Grågås og Knopsvane. Der yngler langt færre par Grågås end det meget større antal der opholder sig i mosen, giver mulighed for og de få par der ruger, har tilsyneladende en meget ringe ynglesucces. Enten opgiver og de få heldige har kun få unger i kuldet. Alle ænder og vandhøns synes også at have ringe eller manglende ynglesucces. Den ringe ynglesucces betyder dels at der yngler færre fugle i mosen end det ellers ville være tilfældet, dels at bestanden af ynglefugle er afhængig af tilvandring udefra.

Der er ikke nogen vandplanter i søområderne. Dette ses tydeligt på fotos taget fra dronen (Figur 17). Den løse tørvebund betyder at vandplanterne ikke kan få

ordentligt rodfæste og der er også en relativt lav sigtedybde. Den manglende undervandsvegetation har betydning for hovedparten af de ynglende vandfugle, idet det begrænser fødeudbuddet. Det er imidlertid et grundvilkår, som er vanskeligt at ændre på. Man kan måske forbedre vandkvaliteten af det tilledte overfladevand, men det vil næppe ændre de biologiske forhold for vandfuglene væsentligt. Det skal også tages i betragtning, at selv meget omfattende plejetiltag ikke vil have en mærkbar virkning på de ynglende vandfugle, så længe der, efter alt at dømme, sker en omfattende prædation af disse.

Figur 17. Der er ingen undervandsvegetation i de åbne vandområder. På dette foto ses flere blotlagte mudderflader, som gradvis dækkes af et fint lag alger. Sømosen d. 12. juni 2026.

Prædation

Prædation af ynglende vandfugle kan forårsages af såvel fugle som pattedyr. Der yngler flere par Husskader og Krager i mosen, ligesom Alliker også forekommer meget almindeligt. Der forekommer ikke Rørhøg, mens en enkelt Musvåge jævnligt ses raste i træerne omkring søen. Disse arter vil dog normalt ikke kunne prædere på så store arter som Knopsvane og Grågås, ligesom en større hættemågekoloni vil kunne holde de flyvende prædatorer på afstand.

Derimod kan pattedyr som ræv, amerikansk mink og brun rotter prædere æg, unger og voksne vandfugle på rede. Det er kendetegnende for disse, at de overvejende er nataktive, og derfor vil deres forekomst ofte ske ret ubemærket. Generelt vil ræve undgå områder der er meget våde, men de kan svømme og dermed nå ud til mindre kolonier af ynglefugle. Umiddelbart vil jeg vurdere, at forekomsten af ræv formentlig ikke er den væsentligste trussel mod de ynglende fugle i mosen, pga. af den tætte bevoksning og de mange dybere kanaler.
Derimod er amerikansk mink en semiakvatisk mårart, der er en af de absolut største trusler mod ynglende vandfugle. Da minken er en fremragende svømmer og et

aggressivt rovdyr, bryder de derfor de naturlige barrierer, som ynglende vandfuglene normalt modtager beskyttelse fra.

Det billede der tegner sig af en manglende ynglesucces for stort set alle ynglende vandfugle i Sømosen, uanset størrelsen af fuglene, og som har varet ved i de sidste tiår, tyder på, at forekomsten af mink kan være et grundlæggende problem for at fastholde et rigt fugleliv i området. Det forhold, at der indtil for godt 10 år siden var flere ynglefugle og de havde større ynglesucces, tyder netop på øget prædation, da der ikke er grund til at antage at fødegrundlaget har ændret sig væsentligt.

Der skal kun et enkelt eller nogle ganske få dyr til, før det har en ødelæggende effekt på vandfuglenes ynglesucces og dermed antal. Hvis der forekommer blot en enkelt mink i Sømosen på et kritisk tidspunkt i fuglenes ynglesæson, vil det være tilstrækkeligt til at forhindre næsten alle ynglefuglene i at yngle med succes. Det gælder især de kolonirugende fugle.

Minkproblemer er erkendt i over 20 år i områder omkring København (Farum Sø/Furesøen, Gentofte Sø, Gundsømagle Sø og Utterslev Mose; Maltha Rasmussen 2026), hvor der flere steder sker metodisk bekæmpelse (Ministeriet for Grøn Trepart 2026a, b). Flere af disse steder sker der en metodisk indsats for at bekæmpe minkenes forekomst. Mink udnytter havneområderne i København, kanaler og samt vandløb som Harrestrup Å som grønne korridorer til ubesværet at vandre ind i hjertet af de københavnske moser. Deres store bevægelighed gør, at et område hurtigt kan geninvaderes, selvom man lokalt har fanget de mink, der var. Derfor skal en bekæmpelse af mink lokalt i Sømosen ses i sammenhæng med andre områder, og der skal sikres en effektiv og vedholdende indsats for at fjerne mink. Den mest effektive metode er levende fangst i fælde og derefter aflivning.

Figur 18. Den brune rotte kan være et stort problem, fordi madrester og korn fra fuglefodring hurtigt tiltrækker rotter

Brun rotte kan have den samme ødelæggende effekt på de ynglende vandfugle som mink (Bregnballe et al 2022). Rotter tiltrækkes bl.a. af det foder som besøgende

fodrer fuglene med. Jeg iagttog flere gange ved mine besøg, at der blev fodret ganske kraftigt ved platformen i den sydlige del af mosen. F.eks. så jeg d. 22. april, på et tidspunkt på året hvor fuglene ikke har problemer med at finde naturlig føde, at en gæst spredte en hel spand korn ud i vandet og på søbredden (Figur 19). Han var ankommet til området i bil udelukkende med det formål. Et realistisk bud på antallet af besøgende årligt ligger i størrelsesordenen 50.000-80.000. Hvis blot nogle 2 % af de besøgende fodrer fuglene vil der blive fodre mere end 1000 gange.

Ifølge fredningsbekendtgørelsen kan fodring af andefugle forbydes (Ballerup & Herlev Kommuner 2018). Det vil det være et nødvendigt og forebyggende tiltag, der kan have en stor effekt ved at reducere risikoen for at rotter tiltrækkes til et sårbart område. Ophør af fodring vil også begrænse næringstilførslen til området, når antallet af fugle er baseret på det naturlige fødegrundlag.

Rotter må bekæmpes som skadedyr året rundt, og det er kommunens ansvar at forestå dette. Det kan anbefales at foretage en systematisk gennemgang af områder med sportegn efter rotter og opstille vildtkameraer. Eftersøgning af rotter bør ske senest i januar. Hvis der er tegn på forekomst af rotter, bør der omgående gøres en målrettet indsats for at bekæmpe dem.

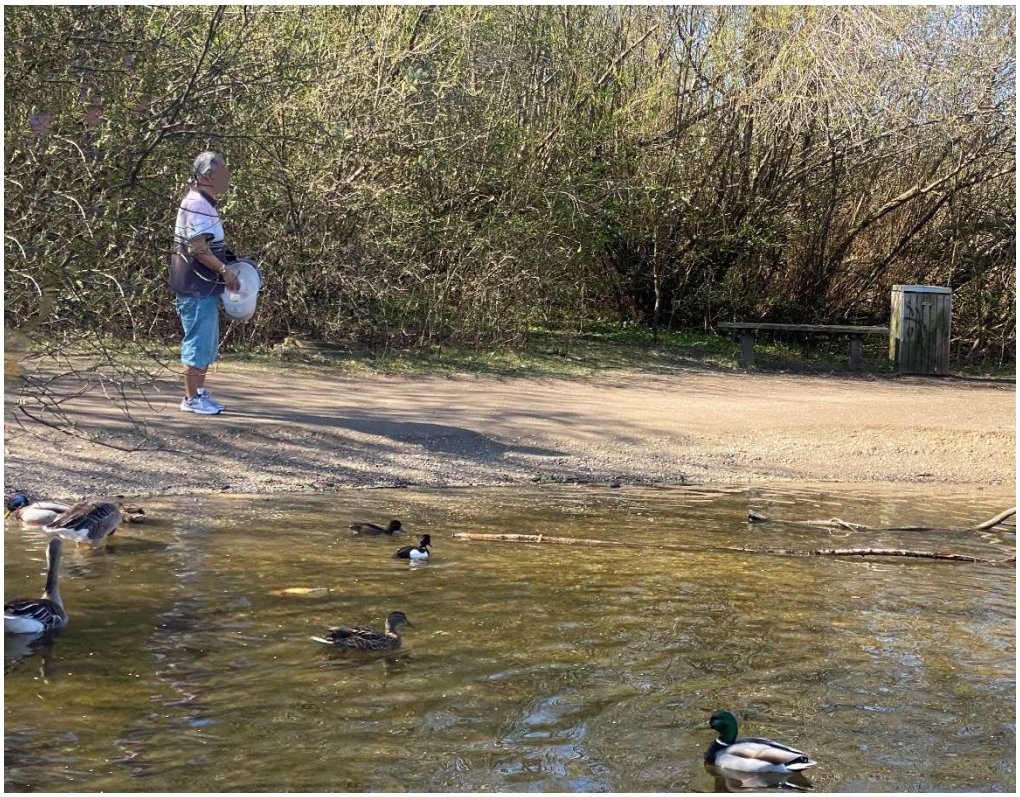

Figur 19. En besøgende fodrer fuglene ved at sprede en hel spand korn ud i vandet og på søbredden. Sømosen d. 22. april 2026.

Forslag til forvaltningsstiltag

Det første plejetiltag vil være at finde ud af om der forekommer rotter og eller mink i mosen. Da selv en enkelt mink en gang imellem, og på særligt kritiske tidspunkter i yngletiden, vil være helt ødelæggende for fuglenes ynglesucces, så skal der gøres en indsats for at registrere og fjerne mink, inden andre tiltag vil kunne betale sig. Hvis der viser sig at være mink, så skal de efterfølgende bekæmpes løbende og indsatsen bør koordineres med bekæmpelse i områder som står i forbindelse med Sømosen. Hvis man får fjernet mink, så vil man i løbet af en eller to sæsoner kunne registrere en positiv effekt på ynglefuglene, f.eks. ved at antallet af ynglende Hættemåger stiger og at de får unger på vingerne.

Dernæst kan man se hvilke områder eller øer i mosen der vil have et potentiale som yngleområder, og man kan derefter vurdere, om de områder kræver plejetiltag. Så længe der er så få ynglefugle i mosen, og med så ringe ynglesucces, så er det ikke muligt at pege på andre konkrete plejetiltag, end at fjerne grunden til den generelt dårlige ynglesucces.

Litteratur

Ballerup Kommune & Herlev Kommune 2018. *Plejeplan for Sømosen 2018-2027.* https://ballerup.dk/sites/default/files/2021-05/plejeplan_for_soemosen_2018-2027_0.pdf

Bregnballe T., P. Sunde & K.K. Clausen 2022. Occurrence of rats and their impacts on colonial waterbirds in a Danish fjord. Ornis Fennica 99: 00–00. 2022

DOFbasen. www. Dofbasen.dk.

Maltha Rasmussen , L. 2026. *Notat om registrering af fugle i Utterslev Mose 2026.* Notat til Københavns Komme fra Tidal Consult.

Miljøstyrelsen 2020. *Forvaltningsplan for mink, mårhuld og vaskebjørn.* Hentet juli 2026. https://sgavmst.dk/media/bwbdvoui/forvaltningsplan-for-mink-maarhund-og-vaskebjoern-2020.pdf

Miljøportalen 2026. Ortofoto over Sømosen. www.miljoeportal.dk

Ministeriet for Grøn Trepart 2026a. *Mink*. Hentet juli 2026. https://sgavmst.dk/media/bwbdvoui/forvaltningsplan-for-mink-maarhund-og-vaskebjoern-2020.pdf

Ministeriet for Grøn Trepart 2026b. *Bekæmpelse af mink Bekæmpelse, råd & vejledning.* Hentet juli 2026. https://sgavmst.dk/media/uo0nwxyu/bekmpelseafmink2.pdf

Nielsen, R.D., Holm, T.E., Clausen, P., Sterup, J., Pedersen, C.L., Clausen, K.K., Bregnballe, T., Thomsen, H.M., Balsby, T.J.S., Petersen, I.K., Mikkelsen, P., Dalby, L. & Mellerup, K.A. (2024). *Fugle 2018-2023. NOVANA.* Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Videnskabelig rapport nr. 633.

